

เรียนรู้แพทย์แผนจีน

กับ ม.หิวเฉียวว

พว.โสรัจ นิโรธสมบัติ
คณะการแพทย์แผนจีน มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ไซปริศนา ‘แม่’ ชีพจรบอกโรค

การแม่จะแม่มือทั้ง 2 ข้าง ซึ่งแต่ละจุดของมือทั้ง 2 ข้าง ได้แสดงถึงอวัยวะภายในไว้ดังนี้

ตำแหน่งจุด	มือซ้าย	มือขวา
ขุ่น	หัวใจ โรคที่มีตำแหน่งอยู่เหนือกระบังลม	ปอด โรคที่มีตำแหน่งอยู่เหนือกระบังลม
กวน	ตับ ถุงน้ำดี โรคที่มีตำแหน่งอยู่ใต้กระบังลมถึงสะดือ	ม้าม กระเพาะอาหาร โรคที่มีตำแหน่งอยู่ใต้กระบังลมถึงสะดือ
ฉือ	ไต โรคที่มีตำแหน่งอยู่ใต้สะดือถึงเท้า	ไต โรคที่มีตำแหน่งอยู่ใต้สะดือถึงเท้า

การแม่ (pulse diagnosis) หรือการจับชีพจรของแพทย์แผนจีน เป็นส่วนหนึ่งของแพทย์แผนจีนหลายคนคงสงสัยว่า แม่แม่ก็รู้เลยหรือว่าป่วยเป็นอะไร วันนี้เราจะมาไซปริศนาแห่งศาสตร์อันล้ำลึกนี้ “การแม่” คือการใช้นิ้วมือทั้งสาม (นิ้วชี้ นิ้วกลาง และนิ้วนาง) แตะลงบนชีพจรตรงบริเวณเส้นเลือดแดงใกล้ข้อมือฝั่งนิ้วโป้ง โดยนิ้วกลางจะวางตรงบริเวณที่กระดุก ข้อมือบนขึ้นมา (จุดขุ่น) นิ้วชี้วางถัดจากนิ้วกลางไปทางปลายนิ้วผู้ป่วย (จุดกวน) วางไปทางต้นแขน สามนิ้ววางเรียงกันเป็นศาสตร์อันล้ำลึกมาก นิ้วนางวางถัดจาก นิ้วกลางไปทางต้นแขน (จุดฉือ) สามนิ้ววางเรียงกัน

จุดที่ต้องสังเกตในระหว่างทำการแม่ คือ

- 1) ระดับของการแม่ การเต้นของชีพจรอยู่ตื้นหรืออยู่ลึก แต่ละตำแหน่งของจุดขุ่น จุดกวน จุดฉือ มีความยาว ความสั้นอย่างไร
  - 2) ความถี่และจังหวะของการเต้น ชีพจรเต้นเร็วหรือช้า จังหวะการเต้นสม่ำเสมอหรือไม่
  - 3) ลักษณะของเส้นเลือด เวลาชีพจรเต้นความกว้างของเส้นเลือดใหญ่หรือเล็ก เส้นเลือดตึงแข็งหรืออ่อนนิ่ม
  - 4) ลักษณะการเต้น ชีพจรเต้นมีแรงหรือเต้นเบา ไหลลื่นหรือไม่
- จากการสังเกตชีพจรข้างต้น ปัจจุบันการแพทย์

แผนจีนได้ระบุลักษณะชีพจรไว้ถึง 28 ชนิดด้วยกัน แต่ละชีพจรจะบ่งบอกถึงสภาพภายในร่างกายของเรา เช่น ชีพจรลอย เวลาสัมผัสเบาๆ จะพบชีพจรคล้ายท่อนซุงลอยน้ำ เมื่อกดจะจมเล็กน้อยบ่งบอกถึงอาการเป็นไข้หวัดหรือโรคนั้นอยู่ภายนอก ชีพจรลื่นจะมี

ลักษณะไหลลื่นคล้ายไข่มุกกลิ้งอยู่ บ่งบอกถึงผู้ป่วยมีเสมหะ มีอาการร้อนแกร่ง หรือสตรีตั้งครรภ์ หรือเป็นชีพจรปกติในวัยหนุ่ม

สำหรับชีพจรของคนปกติ จะมีการเต้นของชีพจรที่ไม่ใหญ่ ไม่เล็ก ไม่ลอย ไม่ลึก ไม่เร็ว ไม่ช้า เต้น 4-5 ครั้ง ต่อการหายใจเข้าออก 1 ครั้ง (ประมาณ 72-80 ครั้ง/นาที) จังหวะการเต้นสม่ำเสมอ แต่ชีพจรของคนปกติอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัย เพศ อากาศ สภาพแวดล้อมและอื่นๆ ได้ เช่น เด็กชีพจรจะเต้นเร็วกว่าผู้ใหญ่ หลังทานอาหารชีพจรจะเต้นเร็วและมีแรง

สำหรับเด็กที่มีอายุระหว่าง 3-10 ปี เนื่องจากพื้นที่ที่ใช้จับชีพจรค่อนข้างเล็ก จึงไม่จำเป็นต้องใช้ 3 นิ้วจับชีพจร แต่ใช้เพียงนิ้วโป้งนิ้วเดียวจับชีพจรทั้ง 3 ตำแหน่ง ส่วนเด็กเล็กที่มีอายุต่ำกว่า 3 ปี จะใช้การสังเกตเส้นเลือดฝอยของนิ้วชี้ทั้ง 2 ข้าง

การแม่ เป็นเพียง 1 ใน 4 ของวิธีการตรวจวินิจฉัยโรคของแพทย์แผนจีน ซึ่งก็คือการมอง การดมและการฟัง การถามและการแม่แพทย์จีนจะใช้ 4 วิธีนี้ควบคู่กันไปในการตรวจวินิจฉัย เพื่อให้ได้ผลการตรวจที่ถูกต้องและแม่นยำที่สุด